

LISTINE ZA POVIJEST GRADA KRIŽEVACA OD XV. DO XVII. STOLJEĆA

TVRTRKO MILUNOVIĆ

Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga Križevci
Milislava Demerca 8, HR - 48260 Križevci
tvrtrko.milunovic@zg.t-com.hr

Arhivski fond koji sadrži pravne isprave o prošlosti Grada pisane latinskim jezikom veoma je bogat izvorima. Odabrane su zato određene isprave iz XV. do XVII. stoljeća, otisnute u vrijeme Ivana Kukuljevića iz zbirke *Iura regni*, a zatim ponovno objavljene u *Vjestniku* Kraljevskog hrvatsko-slavonskog-dalmatinskog zemaljskog arhiva pod uredništvom dr. Ivana pl. Bojničića Kninskog u Zagrebu 1902. g. tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te prevedene na hrvatski jezik. Njihov okviran sadržaj je ovakav:

XV. st. - u doba kralja Žigmunda građani podnesoše Njegovom Veličanstvu kralju molbu da se utvrde zidom neutvrđene varoši protiv pustošenja Turaka, čiji su se napadi u to doba u našu domovinu pojačali, što im kralj i dopušta (I. listina); kralj Vladislav u Sibinju 14. rujna na molbu prisežnika križevačkih Nikole Sedlarića i Pavla Zigiarta potvrđuje godine 1494. povelju kralja Žigmunda (II. listina).

XVI. st. - Vladislavovu povelju potvrđuje kralj Ferdinand Habsburg 1558. godine 6. svibnja u Beču, na molbu križevačkog suca Mateja Kovača i prisežnika Stjepana Saba (listina IV.). Ferdinandovu povelju potvrđuje kralj Maksimilijan u Beču 3. ožujka 1568. godine na molbu građana križevačkih Ivana Maljaka i Nikole Falkuša (listina V.). U XVI. stoljeću u Požunu kralj Matija potvrđuje 30. prosinca Maksimilijanovu povelju na molbu križevačkog suca Luke Lackovića i prisežnika Andrije Benkovića (listina VII.). U Pragu 8. ožujka 1596. godine kralj Rudolf II. potvrđuje građanima uredbu kralja Ferdinanda kojom ih kralj oslobađa obaveze plaćanja kraljevske daće (taxa) zbog porasta bijede i nastale oskudice uzrokovane snažnim nadiranjem Turaka te ih štiti od samovolje podbana Mihalja Kerečenyja koji je

daću potraživao unatoč kraljevom ukazu (listine III. i VI.).

XVII. stoljeće - izbija razmirica između Gornje i Donje križevačke varoši u vezi upotrebe općinskog pečata i zbog odbijanja Gornje varoši križevačke uzdržavanja utvrde Donje varoši, što je riješio Toma Erdödy na svom komorničkom sudu u Varaždinu godine 1617., 15. lipnja (listina VIII.). Ovu odredbu potvrđuje 26. ožujka 1660. godine u Beču kralj Leopold na molbu križevačkog bilježnika Tome Medveda i prisežnika Matije Hrvoja, zvanog Turopoljac (listina IX.). Godine 1661., 9. travnja kralj Leopold donosi u Beču Povelju o sjedinjenju Gornje i Donje križevačke varoši u jednu kraljevsku i slobodnu varoš (listina X.).

Listina I.

Godine 1405., 15. travanja

Sigismund kralj Ugarske itd. dozvoljava utvrđenje Donje križevački varoši zidom i opkopyima te određuje dužnosti iste varoši.

Sigismund, milošću Božjom kralj Ugarske, Dalmacije, Hrvatske, Bosne, Srbije, Galicije, Lodomerije, Kumanije i Bugarske, markiz brandenburški te vrhovni rizničar Svetog Rimskog Carstva i baštinik Češke i Luksemburga. Svim vjernima u Kristu tada nazočnima kao i budućima koji će imati poznanstvo ovdje prisutnih, upućujem pozdrav u Spasitelju svih. Iako mi neprestalno predstoje nebrojene različite dužnosti dok mi je um sa svih strana rastrgan da u sretnom stanju i jačanju upravljam državom, mislim da je dostojno i smatram potrebitim da, vodeći brigu podložnika providnošću kraljevske dobrohotnosti o onome što se tiče njihovog imetka revno podržim da se obvezom shvati i podvrgne prikladnim nastojanjima

kako bi meni podložan narod osnažen brigom moga promišljanja, obdaren povlasticama sloboda i zaštitom bedema osiguran kako brojem, tako i pobožnošću brojan, počivao u spokoju željenog mira. Stoga, kako na znanje svih tada prisutnih tako i na znanje budućih sadržajem ovoga želim objaviti: budući da u tajnosti svoga duha razmišljajući mudrim promišljanjem te saznam da će u ugarskim kronikama biti na znanje dano kako je ovo naše kraljevstvo Ugarske često različitim prisvajanjima nekoć Bizantinaca, jednom Tatara, ponekad drugih pogana i u najnovije doba Turaka i zbog pomanjkanja upravo utvrđenih gradova ili bedema oslabljelo; jer da ljudi nemaju prikladnih mjesta gdje bi sebe ili svoj imetak mogli zatvoriti ili spasiti, da sve doista kao na javnim mjestima izloženo na posjedima ne leži na vidjelu neprijatelja, da je štete pretrpjelo i, kako vrlo tugaljiva smaknuća ljudi, tako i njihova odvođenja u ropstvo, strašne zločine koje me je jeza navesti, ah, do boli. Sazvavši iz svih županija našeg kraljevstva i gradskih područja, naselja i slobodnih mjesta koja potpadaju pod kraljevsku jurisdikciju glasnike i poslanike, poslušah i spoznah dobro njihove i od svakog pojedinačno molbe, potrebe, obavijesti i mišljenja, osobito ona koje se odnose na obnavljanje utvrđenih gradova i opremanje utvrđenih mjesta, između ostalih gradova našeg kraljevstva za koje sam odredio da se utvrde, odredih za Donju varoš našu križevačku našeg kraljevstva Slavonije koja dosad nije bila osigurana nikakvom zaštitom bedema i u premnogim i osobito nedavno, sad minulim vremenima nemira i prevrata u našem kraljevstvu pretrpi teške štete i pljačke, te vojna, koja bi se prije trebala zvati neprijateljska, logorovanja i strke sa vrlo čestim nesrećama uz veliki gubitak ljudi i imetka podnese. Donijevši odluku prema jednakoj i jedinstvenoj volji prelata, baruna, plemića i najvažnijih ljudi našeg kraljevstva kao i glasnika i gore navedenih poslanika, te zdravo i zrelo razmišljajući, želim da se obrubno utvrdi svečanim zidom, opkopima kao i drugim prikladnim ili potrebnim utvrđenjima u naselju i prema veličini ili površini izabirući za to građane samog naselja; odlučujem da se ima opasati te prednjačeći ovom odlukom veličinom kraljevske moći ustanovljujem da će građani iste varoši, gosti i svi skupa dobro

zaštićeni i utvrđeni u ugodnosti mira protiv neprijateljskih upada i navala dušmana biti sigurni u istoj varoši i da mogu bezbrižno mirovati. Određujem i za vazda kraljevskim ediktom dosuđujem da spomenuta Donja križevačka varoš te njeni građani, gosti i žitelji od sada pa nadalje sva ranije utvrđena prava, običaje, priznanja, blagodati, slobode, koristi, izuzeća, počasti, privilegije, sudbene ovlasti i postupke, kao i općenito sve i pojedinačne ugovore, kojim se i naš Budim i njegovi građani i žitelji koriste, upravljaju, vladaju i raduju, te kojim da god se prikladnim i jasno određenim riječima iskažu općenito bez ikakvog umanjivanja, koriste, raduju im se i uživaju, te objavljenom dolje niže potpunom razgraničenju i slobodama koje nadodah zasebno istoj našoj Donjoj križevačkoj varoši te njenim građanima, gostima i stanovnicima, dopustih i milostivo poklonih. Prvo, svakako navodim i prema zreлом razmatranju određujem da prije spomenuti građani, gosti, žitelji i stanovnici te čitavo društvo ili zajednica same Donje križevačke varoši u znak istinske pokornosti povodom moje prirodne vlasti od njihova dijela meni i mojim jamačno nasljednicima kraljevima Ugarske godišnje stalno moraju davati ili plaćati s potpunim izvršenjem neposredno i pravično do dvadeset forinti čistog zlata ili njihove vrijednosti u dan obrezivanja Gospodinova kao dar i zahvalu dobroj kobi te jednako drugih dvadeset forinti čistog zlata za svetkovinu blaženog Grgura mučenika stalno svake godine ubuduće meni i mojoj kraljevskoj riznici bez ikakve odgode, napokon predstojniku naših vratara gore navedenog dana obrezivanja Gospodinovog ne više nego šest forinti sa spomenutim darovima i zahvalama. Osim toga nadstojniku konjušara mojih, obrtnici svake djelatnosti iste varoši, na primjer, svi kožari jedno krzno, svi remenari jednu uzdu; i tako svaki pojedinačno jednom toliko godišnje kada me zapadne ondje prelaziti obavezat će se isto tako davati i dodijeliti. Preostalim pak služenicima kako mojim tako i kraljevskim, dakle predstojnicima peharnika i jelonoša, nadzorniku, vratarima, kuharima te bilo kojim drugima ništa baš neće morati davati ili plaćati kao ni doznačavati; a dok i koliko puta mene ili kraljevsko moje veličanstvo bude zapalo ući u istu Donju našu križevačku varoš kao i Gornju, odsad se obavezuju i građani

te općine obje ove varoši prikladnu hranu uz porez do jednog doručka ili do jedne večere dovoljno dati i obilato poslužiti; i oba jela i večeru, ako ondje budem želio imati ili pak samo doručak ili večeru, te i više nego jednom, budem li bilo ja bilo samo kraljevsko veličanstvo na onom mjestu želio ili htio objedovati. Općina će pak imati ovlasti suca i vijećnika koji će moći sve i bilo koje sporove jednako kao grad Budim, kako je gore navedeno, suditi i dosuđivati i da se u istoj našoj Donjoj križevačkoj varoši onima koji podnose tužbe i onima koji zastupaju ili brane njihove sporove, ne uzimajući u obzir nikakvu ljubav, strah, mržnju, naklonost i navadu, podari istinska presuda i dug pravdi, svima i bilo kome svačiji imetak, mjesto slobodnog izbora a koji se parnice u nazočnosti suca i gradskih vijećnika iste naše varoši, te kad se završi i zaključi ovako rasprava i parnica pred njima i preko njih kraju privede i oko presude i pripisivanju pravdi spomenutih suca i gradskih vijećnika, ako ne bude sukoba, takve parnice i rasprave sa sadržajem slobodno neka je prizvati na prosudbu istih presuda, raspravu i vijećanje spomenutog našeg grada Budima čijom se slobodom koristi spomenuta Donja križevačka varoš ili na predstojnika mojih vrhovnih sudaca bez neke težine. Ipak, tako kada je parnica ili raspra koja je dospjela predstojniku vrhovnih sudaca i odbijena natrag vraćena istim sucima i vijećnicima te se ni do koga drugoga osim do moje osobne nazočnosti nikako ne bi moglo doći, ako bude potrebno, dalje po meni treba biti provjerena, razmotrena i konačno dosuđena. K tome želim da sam grad zidinama, opkopima i drugim utvrđenjima žurnije dogradi i dograđen brižnije i sigurnije čuva, te sadašnjom odlukom ustanovljujem kao da i građani, gosti i žitelji obje gore spomenute varoši za posao zidina, opkopa i drugih utvrda same Donje križevačke varoši pomoć, okrilje i potporu, kako osobnu tako i stvarnu, prema njihovoj sposobnosti i zahtjevu te mogućnosti pružiti, udijeliti i iskazati uvijek u prikladna vremena trebaju i budu obavezani. Da stoga svih i pojedinih gore spomenutih odredba, vlast, upravljanje i izuzeće uvijek ostane na snazi i trajno, te da se ne može ni od koga vremenskim slijedom povrijediti, razvrguti, iznova propitivati,

mijenjati ili bilo na koji način bezuspješno opozvati, te da se građani, gosti, stanovnici i žitelji prije spomenuti mogu i budu u stanju hvaliti zbog moje dobrohotnosti da su obdareni vidljivom kraljevskom zaštitom, ovdašnju moju povlaštenu odredbu iz određenog znanja osnaženu pričvršćenjem moga izvornoga novog dvostrukog pečata smatrah da je istima treba dodijeliti. Dano preko ruku prečasnog u Kristu oca i gospodina Ebetharda tako i istom milošću Božjom i apostolskog sjedišta biskupa zagrebačke Crkve, vrhovnog kancelara moga kraljevskog dvora, moga izabranog i vjernog, godine Gospodnje 1405., 15. travnja, a 17. godine moga kraljevanja. Časnim u Kristu ocima i gospodi Valentinu itd. kardinalu prezbiteru presvete rimske crkve svete Sabine, Ivanu Esztregonskom, upravitelju crkve u Pečuhu, nadbiskupima Andriji Splitskom, upražnjenoj kaločkoj stolici te drugom Andriji Raguskom, Luki Varadinskom, Stjepanu Transilvanijskom, istom gospodinu Eberthardu Zagrebačkom, Ivanu Bosanskom, upražnjenoj agarskoj stolici, Ivanu Gyorskom, ispražnjenoj Vesprimskoj stolici, Nikoli Vačanskom, Petru Nitranskom, izabranom bratu Dosi Čanadskom, crkvenim biskupima sretno upravljajućima božjim crkvama, Srijemskom, Trogirskom, Skradinskom, Kninskom, Ninskom, Šibenskom, tako i upražnjenim biskupijama Kolarskom* i Senjskom. Uzvišenim muževima Nikoli Garskom, palatinu spomenutog našeg kraljevstva Ugarske, vojvodama Ivanu i Jakobu našim Transilvanijskim, županu Franku sinu pokojnog bana Konye, sucu moje kurije Pavlu Bisenu i drugom Pavlu Pečkom, Ivanu Marotu Mahovinškom, banovima Dalmacije i Hrvatske prije spomenutih i čitave Slavonije, Nikoli Trevinu od Neive bez banske časti severinske banovine i nadstojniku vrhovnih komornika od Požege, Simonu sinu pokojnog bana Konye nadstojniku vratara, Martinu Dersu nadstojniku jelonoša, Laurenciju Tharyskom nadstojniku peharnika, Petru Čehu, nadstojniku naših konjušara, Snylonu Vetavskom županu požunskom i mnogim drugima koji obnašaju počasti župana našeg kraljevstva i državne službe.

Iz prijepisa Vladislava ugarskoga itd. kralja godine 1494. U arhivu slobodnog i kraljevskog grada Križevca.

Listina II.

Godine 1494. 14. rujna u Sibinju.

Vladislav kralj Ugarski itd. potvrđuje slobode dodijeljene od kralja Sigismunda godine 1405. križevačkoj varoši.

Vladislav milošću Božjom kralj Ugarske, Češke, Dalmacije, Bosne, Srbije, Galicije, Lodomerije, Kumanije i Bugarske, vojvoda šleski i luksemburški, markiz moravski i lužički itd. Svim prisutnima u Kristu vjernima i budućima koji će imati poznanstvo ovdje prisutnih pozdrave upućujem u Spasitelju svih. Budući da se slava kraljeva u mnoštvu naroda i čast te snaga kraljevstava sastoje u povećanju država, korisno je stoga vladarima svom brigom um usmjeriti da gradove njima podložne u ovim povlasticama sloboda kojima su obdarene brižnom skrbi božanskih kraljeva nepovredive sačuvaju te da njihove privilegije povrhu toga novom zaštitom privilegija osnaže i ojačaju. Iz toga proizlazi da će se po tome hvaliti razlučenu brižnost vladara i da će položaj njihova kraljevstva polučiti povećanja korisnosti i osnaženja. Zato sadržajem ovih želim doprijeti do spoznaje svih da su moji vjerni poštovani Nikola Sedlarić i Pavao Zigiart, senatori naše križevačke varoši dolazeći pred oči mojeg veličanstva u ime i u osobnosti svojoj te ostalih građana, gostiju i stanovnika iste varoši te mi predočiše i očitovaše neke isprave Presvijetlog vladara pokojnog gospodina Sigismunda kralja Ugarske na pergameni u obliku privilegija izdanih te ovjerne njegovim dvostrukim vrhovnim pečatom posredstvom kojih se razaznavашe da je isti pokojni gospodin kralj Sigismund neke slobode i privilegije sloboda dodijeljenih istoj varoši te i dužna podavanja i službe istoj varoši i njezinim stanovnicima ograničio i odredio, sadržaja dolje navedenog, te moje veličanstvo ponizno zamole spomenuti Nikola i Pavao Zigiart u ime svoje i čitave općine navedene naše varoši da se udostojim iste uredbe i sve u njima sadržano prosuđujući ih valjanima i zahvalno primljenima te prihvaćenima i svojim povlastičnim riječima slično od riječi do riječi odredivši da se utisnu i upišu potvrditi tako da budu valjane za iste građane i stanovnike naše varoši; a sadržaj ovih isprava je ovaj: (*Slijedi sadržaj isprava kralja Sigismunda godine 1405.; vidi dokument pod broj I.*)

Ja stoga gore navedenu molbu rečenog Nikole Sedlarića i Pavla Zigiarta, senatora spomenute naše varoši križevačke na način kako je gore izloženo mojem veličanstvu, kraljevskom dobrohotnošću uslišah i milostivo primih, prije napisane uredbe spomenutog pokojnog gospodina kralja Sigismunda, neoštećene, neponištene ni u bilo kojem svom dijelu dvojbene ovdašnjim riječima svojim jednako povlaštenima od riječi do riječi objavljene bez umanjivanja i nekog uvećanja, dotle i sve njihove sadržaje, klauzule i poglavlja ukoliko se iste prikazuju izdane valjano i zakonito te njihov učinak potpomaže istina, prihvatih, odobrih i potvrđujem te njih i sve u njima sadržano obnavljajući za gore navedene građane i čitavu općinu gore spomenute naše križevačke varoši potvrđujem kako bi uvijek bile valjane posredstvom zaštite ovdašnje moje odredbe. U spomen na to i za vječnu trajnost darujući svoje uredbe osnažene dodavanjem moga cijenjenog i izvornog dvostrukog pečata, odredih da ih treba dodijeliti istim građanima. Dano na ruke prečasnog u Kristu oca gospodina Tome biskupa Györskoga i postulata agarske crkve, i vrhovnog zapisničara i notara te meni vjernog i odabranog u sibirskom našem gradu petnaestog dana mjeseca rujna, godine Gospodnje 1494., pete kraljevstva moga Ugarskoga itd., a Češkoga dvadeset i četvrte. Prečasnima u Kristu ocima gospodi Hipolitu Estesi Aragonskom, izabranom i potvrđenom Esztergönskom, Petru Kaločkom nadbiskupima, istome Tomi postulatu Agarskom, Osvaldu Zagrebačkom, Valentinu Varadinskom, Ladislavu Transilvanijskom, Sigismundu Pečujskom, spomenutom Tomi Györskom, Ivanu Vesprimskom, Luki Čanadskom, Nikoli Batoru Vačkom, Antoniju Nitranskom, ispražnjenoj stolici Srijemskoj, Gabrijelu izabranom Bosanskom, Briču izabranom i potvrđenom Topijskom, Kristoforu Modruškom, Mihaelu izabranom Senjskom crkvenim biskupima sretno upravljajućim božjim crkvama. Isto tako uzvišenima Stjepanu Zapoljskom županu Spiškom, i palatinu spomenutog našeg kraljevstva Ugarske, Pavlu Kunišiju sucu moje kurije i vrhovnom kapetanu donjih dijelova moga kraljevstva, Bartolomeju Dragffyju vojvodi mome Transilvanijskom, banovima Ladislavu Kaniškom kraljevina naših Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, Grguru Moru Čulskom i severinskom Franji Balassi Đarmatskom,

Petru Gerebu Vingartskom i Nikoli Banffyju od Lindve nadstojnicima vratara, Ladislavu Egervarskom, nadstojniku vrhovnih sudaca, Grguru Kiniškom i Ivanu Bebeku Pelsečkom nadstojnicima peharnika, Emeriku Perenskom nadstojniku jelonoša, Ivanu Ernuštu Čaktornijskom konjušara, Blažu Baščanskom nadstojniku kojih kraljevskih sobara te mnogim drugima koji obnašaju dužnosti kurije i našeg kraljevstva te državne službe.

Na zapis prečasnoga gospodina Sigismunda biskupa pečujске crkve, kraljevskog rizničara.

Izvorna pergamena je u sredini jako oštećena. U predjelu zelene, crvene i žute boje visi istrošen pečat. U arhivu slobodnog i kraljevskog grada Križevca.

Listina III.

Godine 1548. 8. svibnja, u Beču.

Kralj Ferdinand banu Petru Erdödyju pripočava da je križevačke građane obzirom na štetu od nadiranja Turaka oslobodio plaćanja poreza dužnog kraljevskoj riznici i određuje braniti njih same od svakog naplaćivanja takvog poreza od strane podbana Mihaela Kerečenija.

Ferdinand naklonošću i božanskom milošću izabran rimski car vazda August te kralj Njemačke, Ugarske, Češke itd. mome vjernom uzornome i vrsnome Tomi Erdödyju od Moniorokereka županu Moslavačke gore te banu naših kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije pozdrave upućuje i zahvaljuje. Izloženo mi je u osobi vjernih i poštovanih, suca, vijećnika i ostalih građana i žitelja našeg križevačkog grada da, uzevši u obzir štetu i opasnosti kojima su sami izloženi zbog prevelike blizine susjedstva s neprijateljima Turcima i neprekidnim i svakodnevnim njihovim nadiranjima, njih samih oslobodim onog poreza kojeg redovno svake godine trebaju plaćati mojoj riznici tako dugo dok će tim nevoljama biti izloženi; podban ipak tada Mihael Kerečeny njega bi želio u svoje ime potraživati i njima samima da, ako ga ne plate, prijeti uhićenjem i zapljenom njihovih imanja. Moleći mene vrlo ponizno dostojnim smatram za njih prema tome milostivo se postarati i ne dozvoliti da ih se liši moje milosti.

Milostivo uslišavši njihovu molbu u želji da se isti naši građani u mojoj milosti oproštenjem od svega zaštite, sadržajem ovoga odlučno izlažem i povjeravam tvojoj vjernosti, budući da saslušah prisutne, navedeni uobičajen porez samih građana oprošten njima na gore izložen način niti ti sam ne trebaš potraživati, a ni dozvoliti da se potražuje po tvom podbanu, već trebaš iste naše građane u mom milostivom oprostumu osigurati i na to da se obavežeš. Drugačije ne namjeravam učiniti; Pročitano prisutnima, izlagatelju dosuđeno. Dano u Beču osmog dana mjeseca svibnja, godine Gospodnje 1548.

Iz prijepisa kralja Rudolfa godine 1596. U arhivu slobodnog kraljevskog grada Križevca.

Listina IV.

Godine 1558. 6. svibnja. U Beču.

Kralj Ferdinand potvrđuje privilegiju kralja Vladislava iz godine 1494. dodijeljenu križevačkoj varoši.

Ja Ferdinand naklonošću i Božjom milošću izabran rimski car vazda August te Njemačke, Ugarske, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Bosne, Srbije, Galicije, Lodomerije te Bugarske itd. kralj vazda August, dijete obiju Hispanija, nadvojvoda austrijski, vojvoda Burgundije, Brabanta, Štajerske, Koruške, Kranjske, markiz Moravske, vojvoda Luksemburga i gornje i donje Šleske, Würtemberg i Teke, poglavar Szevije, župan Habsburga, Tirola, Ferrete, Kiburga i Gorice, knez Alzasa, markiz Svetog Rimskog Carstva povrh Anas Burgaua te gornje i donje Lužice, gospodar pokrajine Slavenske, Pordenone i Tuzle itd. Na spomen dajem redom prisutnih objavljujući svima kojima koristi da su vjerni moji poštovani Matej Kovač sudac i Stjepan Zabo vijećnik naše križevačke varoši dolazeći pred prisutnost moga veličanstva u ime i u osobi svojoj i ostalih građana i stanovnika iste naše varoši meni podastriješe i predočiše neke potvrđene isprave preuzvišenog vladara gospodina Vladislava kralja Ugarske ispisane povlastično na pergameni i potvrđene njegovim dvostrukim, izvornim i vrhovnim pečatom sadržavajući u svrhu potvrde preuzvišenog vladara gospodina Sigismunda pokojnog kralja upravo Ugarske kojima

posredujući se razaznavalo da je isti pokojni gospodin kralj Sigismund neke određene slobode i povlastice sloboda spomenutoj križevačkoj varoši ograničio i odredio sadržaja dolje navedenog. Moleći stoga moje veličanstvo spomenuti Matej Kovač i Stjepan Zabo u ime svoje i čitave općine građana i stanovnika gore spomenute naše varoši da se udostojim iste isprave kao i sve i pojedino u njima sadržano smatrane valjanim, sa zahvalnošću primljenim i prihvaćenima te određivši da se mojim slovima jednako tako povlastičnim od riječi do riječi utisnu i upišu odobriti, osnažiti, ratificirati i obnavljajući ih milostivo potvrditi kako bi bile valjane za gore spomenute građane i našu varoš; a sadržaj njihovih riječi je takav: (*Slijedi sadržaj uredbi kralja Vladislava godine 1494.; vidi dokument pod brojem II.*). Ja stoga poniznu zamolbu pred dijelom spomenutih građana i stanovnika naše križevačke varoši mome veličanstvu na gore spomenuti način iznesenu kraljevskom dobrohotnošću uslišah i milostivo primih i gore spomenute isprave navedenog gore pokojnog gospodina kralja Vladislava neoštećene, neponištene niti bilo u kojem svom dijelu sumnjive, već baš lišene svake pogrješke i sumnje te ovdašnjim povlastičnim mojim riječima od riječi do riječi bez umanjivanja ili nekog uvećanja sročene i napisane dotle i sav sadržaj njihov, klauzule i poglavlja ukoliko se iste prikazuju izdane valjano i zakonito te njihov učinak potpomaže istina, te smatrajući ih valjanima, primljenima sa zahvalnošću i prihvaćenima, dobrih, osnažih, ratificirah te obnavljajući ih milostivo potvrdih kako bi vazda bile valjane za gore spomenute građane i stanovnike spomenute naše križevačke varoši. Dapače, prihvaćam ih, odobravam, osnažujem te ratificiram i potvrđujem nepovredivim pravom svojim posebnim žigom različitim od ovih mojih kojim kao kralj Ugarske koristim predstojeću snagu i svjedočanstvo osnaženih uredbi. Dano na ruke prečasnog u Kristu oca gospodina Nikole Olaha, nadbiskupa Nadbiskupije esztergonske te župana istog mjesta, trajnog izaslanika Svete Apostolske Stolice, sina ugarskog prelata te vrhovnog pisara notara, savjetnika i mog vjernog kuma, meni iskreno ljubljenog, u našem austrijskom gradu Beču, šestog dana mjeseca svibnja, godine Gospodnje 1558., 28. godine mog rimskog

kraljevanja, a 32. godine ostalih i prve godine mog izbora za cara. Prečasnim u Kristu ocima istom Nikoli Olahu nadbiskupu Esztergonskom, upražnjennoj stolici Kaločkoj, Antoniju Veranciju izabranom Agarskom, Matiji Brumanu izabranom Zagrebačkom, Pavlu Bornemizzu Transilvanijskom, Franji Forgaču od Gime izabranom Varadinskom, Grguru Draškoviću Pečujskom, Pavlu Gregoriancu Györskom, Andriji Keveškom Vesprimskom, upražnjennoj Čanadskoj stolici, Blažu Varadinskom, Petru Vačkom, istom Pavlu Bornemizzu upravitelju Nitranske, upražnjennoj Bosanskoj stolici, Ivanu od Vylaka Kninskom, crkvenim biskupima koji sretno upravljaju božjim crkvama. Isto tako uzoritim i plemenitim županu Tomi od Nadažda palatinu kraljevine naše Ugarske, sucu kumanskom i mom zamjeniku u Ugarskoj, Andriji Bathoru sucu kurije, Petru Erdödyju od Moniorokereka banu kraljevstava naših Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, županu Nikoli Zrinskom, nadstojniku rizničara, Franji Tahiju nadstojniku konjušara, Stjepanu Banffyju od Alsolyndve nadstojniku jelonoša, Ivanu Deseuffy nadstojniku moje kurije, Kristoforu Batthyaniju nadstojniku peharnika, Petru Mecedonydyju nadstojniku sobara, Ladislavu Banffyju nadstojniku mojih kraljevskih vratara, županu Ehiju od Salmija, županu požunskome i premnogim drugima koji obavljaju županijske i državne službe.

Ferdinand, vlastoručno

Nikola Olahus

nadbiskup Esztergonski, vlastoručno

Ivan Listhius, vlastoručno

Izvorno pergamena. U predjelu bijele, plave i crvene boje (svilenkast) visi pečat. U arhivu kraljevskog i slobodnog grada Križevca.

Listina VI.

Godine 1596. 8. ožujka, u Pragu.

Kralj Rudolf za dio križevačkih građana potvrđuje oslobođanje od poreza dodijeljeno istima po kralju Ferdinandu.

Ja Rudolf II. Božjom milošću izabran rimski car vazda August i Njemačke, Ugarske, Češke, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije itd. kralj, nadvojvoda Austrije, vojvoda Burgundije, markiz

Moravske, župan Tirola i Gorice itd. Na spomen dajem slijedom prisutnih određujući svima kojima koristi da su mi za dio i u osobi mojih vjernih mudrih i poštovanih suca i ostalih vijećnika te svih građana i žitelja našeg grada Križevca podastrijete i predočene neke isprave ukaza presvetog pokojnog vladara gospodina Ferdinanda, rimskog cara te Ugarskog i Češkog itd. kralja gospodina, djeda i moga prethodnika prepoštovanog kojeg se s najvećom radošću sjećam, na običnom papiru jasno sročene te posebnim pečatom njegova Veličanstva kojim se koristio kao kralj Ugarske iznutra utiskivanjem potvrđene; njima posredujući njegovo se Veličanstvo svome banu udostojalo naložiti da ne potražuje od njih uobičajene poreze samim građanima oproštene po njegovom Veličanstvu sadržaja dolje navedenog; vrlo ponizno stoga zamoljeno je moje Veličanstvo u ime i u osobi kojih je prije navedeno kako bih se iste isprave ukaza spomenutog pokojnog cara Ferdinanda te sve i pojedino u istima sadržano smatrajući ih valjanima, sa zahvalnošću primljenima i prihvaćenima, određujući da se utisnu i ispišu mojim riječima udostojao prihvatiti, odobriti i ratificirati te za spomenute suca i vijećnike te sve druge građane i stanovnike prije spomenutog našeg križevačkog grada te njihove potomke i nasljednike obnavljajući ih, potvrditi milostivo da budu vječno važeće. Takav je pak sadržaj njihovih odredbi: (*Slijedi sadržaj isprava kralja Ferdinanda godine 1548., 8. svibnja; vidi dokument pod brojem III.*). I ja tako vrlo poniznu molbu za dio i u osobi spomenutih sudaca i vijećnika te čitave općine rečenog našeg križevačkog grada na način kako je gore upućeno Veličanstvu milostivo uslišah i odobrih te prije napisane spomenutog pokojnog gospodina moga djeda isprave ukaza neoštećene, neponištene niti u bilo kojem svom dijelu sumnjive, već baš lišene svake pogrješke i dvojbe ovdašnjim mojim slovima od riječi do riječi bez umanjivanja ili nekog uvećanja sročene i napisane dotle i sve njihove sadržaje, klauzule i poglavlja, ukoliko se iste prikazuju izdane valjano i zakonito te njihov učinak potpomaže istina, te ukoliko su se dosad spomenuti naši građani koristili onom slobodom, smatrajući ih valjanima, sa zahvalnošću primljenima i prihvaćenima, odobrih, osnažih i ratificirah, i za prije spomenute sve građane naznačenog našeg

grada Križevca i njihove potomke i sve nasljednike obnavljajući milostivo potvrdih da vječno vrijede, dapače prihvaćam, odobravam, osnažujem i potvrđujem nepovredivim posebnim pravom, snagom i svjedočanstvom ovih isprava. Dano u mojoj kraljevskoj utvrdi praškoj, osmog dana mjeseca ožujka godine Gospodnje 1596., 21. godine moga rimskog vladanja, 24. godine Ugarskom i drugih zemalja, a 21. godine jednako tako i Češkom.

Rudolphus, vlastoručno

Ivan Kuthassi, vlastoručno
nadbiskup Gyra

Ivan Lippay, vlastoručno

Izvorno pergamena. U svilenkastom predjelu crvene, plave, ljubičaste i bijele boje visi pečat. U arhivu kraljevskog i slobodnog grada Križevca.

Listina VIII.

Godine 1617. 15. lipnja, u gradu Varaždinu.

Župan Toma Erdödy na svom komorničkom sudu izdaje nalog o pečatima slobodnih i kraljevskih gradova Križevaca i o radovima oko utvrđenja donjeg križevačkog grada.

Ja župan Toma Erdödy od Moniorokereka, Moslavačke gore i Varaždinske županije stalan župan, savjetnik presvetog cezarskog i kraljevskog Veličanstva i predstojnik komornika kraljevskih za Ugarsku dajem na spomen; meni petnaestog dana mjeseca lipnja tekuće godine ovdje u mome gradu Varaždinu, u mome komorničkom sudu zajedno sa časnim i plemenitima, predstojnikom Stjepanom Patačićem od Zajezde, protonotarom kraljevine Slavonije, Grgurom Petheom, podbanom Varaždinske županije, uzvišenim gospodinom Ivanom Keglevićem Buzinskim, Mojsijem Zabočkim, Ivanom Budorom, Grgurom Vrnocijem, podbanom Zagrebačke županije, Nikolom Tompom, Grgurom Sugnetićem, Ivanom Rukelom, Matijom Sambarom, Ivanom Nagy, građanima kraljevske Varaždinske županije, Grgurom Mihlovićem i Petrom Ivšićem, građanima slobodnog kraljevskog Zagrebačkog Griča, Mihaelom Garčićem, Ivanom Carovićem, građanima kraljevskog grada Koprivnice, Grgurom Buziakovićem, zamjenikom podbana spomenute Varaždinske županije, Petrom Kasnarom i Stjepanom Košutićem kao i drugim

premnogim pravnicima predsjedavajućem sudištu i odlukama te ovdašnjom parnicom iznosećem, plemeniti Nikola Bridojević pred iskusnim i poštovanim sucem Laurencijem Gonanom te ostalim građanima i čitavom općinom slobodnog starog kraljevskog grada Donjeg Križevca kao tužiteljima sa njihovim zastupničkim ispravama protiv i nasuprot iskusnih i poštovanih Mihaela Hajduka i ostalih građana, gostiju i žitelja novog grada Gornjeg Križevca tobože u spor uvučene, tužiteljski izloži na ovaj način: kako je ovaj u prošlosti prije više manje dvanaest godina oko svetkovine Marijina Navještenja ne zna se odakle potaknut ni kojom odvažnošću nepromišljenosti vođen, iskusni i poštovani Mihael Hajduk, onda i sada sudac spomenutog novog Gornjeg grada Križevca, neki novi određeni pečat sa biljezima navedenog slobodnog starog kraljevskog Donjeg grada Križevca preko iskusnog i radišnog Ivana Herarda, zlatara i najamnika kapetanije Križevačke u već spomenutom starom Donjem gradu Križevcu i stanovniku koji živi u istoj Križevačkoj županiji odredio i pobrinuo se da postane, pripremi se i izradi, kako bi se njime dakako, zanemariivši pečat koji u sebi sadrži gore navedene biljege, te posve prikrivši prvi i uobičajeni pečat i njegove biljege, isti sudac i ostali građani, gosti i stanovnici prije spomenutog novog Gornjeg grada Križevca kao i zelenim voskom, budući da su inače prije smolom isprave pečatili i knjižili te crnu poveznicu prilagali, koristili protiv očiglednog prava i povlastica navedenih tužitelja i njihovog spomenutog grada; čak i da odbijaju opkop te ostale radove za utvrđenje i zajedničko i javno dobro istog starog Donjeg grada Križevca dužne za obaviti posve provesti, te da su ovi prije spomenuti uvučeni u spor iz razloga gore spomenutih poslova kod navedenog gospodina župana kao kod njegove Uzvišenost kako je spomenuto gore, nalog da je i potvrda predstojnika kraljevskih komornika istim tužiteljima i uvučenima u spor na dužan način i vrijeme objavljena sastati se na sudom pred istim gospodinom županom i komornikom i da se njima pravorijek o gore spomenutom i dopuna istog dodijeli, da se njih same uvučene u spor osudi uobičajenom kaznom i optereti te od gore navedenog pečata i biljega samih zagovaratelja odvrti i primora na uobičajene poslove uz pripadajuće

prema pravu produljenih povlastica. Kad se ova tužiteljska parnica na gore objavljen način po zastupniku gore navedenih istih tužitelja objavila, zastupnik istih u spor uvučenih iskusni Matija Valentaković sa zakonskim prigovorom kako se ne bi činilo da se slaže sa spoemutim tužiteljima i iskazanim na neki način, odgovori da isti tužitelji izlažu neosnovanu tužbu, prvo i prije svega ukazuje da su se koristili privilegiranim ispravama pokojnih božanskih kraljeva Ugarske izdanim mimo njihovih sloboda, napokon sa starim njihovim pečatom kojim su i uvijek jednim i istim, a ne različitim kako tužitelji navode; a što se pak tiče nekog određenog crnog voska ili kako navode tužitelji smole, još da se nije raspravljalo koju i kakvu vrste voska trebaju koristiti, sve dok se god koriste jednim i istim pečatom mnoge godine: ako je i takav dan, ne i odobren mnoge godine koji god bio i po nekim neupućenima možda pogrešan, ipak bi bio ispravljen te dugom upotrebom osnažen bez ikakva prigovora te da je do tog dijela nastupila vrlo duga zastara kako će biti očito iz gore spomenutih izdanih povlastičnih isprava. Zastupnik prije navedenih tužitelja je rekao da nije nastupila nikakva zastara iz čega kao i iz tužbe je jasno na nov način da su odredili da se izradi pečat sa biljezima ni za što potrebno iz čega je istinito izlaganje tužitelja, koje i dovoljnim brojem izdanih isprava dokazuju, stoga su zatražili uz podignutu tužbu presudu. Zastupnik optuženih je za gore navedeno nadodao kako se ne raspravlja o novotariji izrade pečata, već o pečatu kojim se isti optuženi istim i jednakim mnoge godine služiše i služiti će se kako to dokazuju izdanim ispravama istim pečatom potvrđenima te navede kao i gore uz svoje navode da su isti dospjeli do vrlo duge i još k tome dvostruke zastare te i zatraži da njima u gore spomenutom dodijeli najvaljaniju presudu za neopravdano gonjenje i pravdu. Ja stoga čuvši gore spomenute navode dijela tužitelja te uzajamne odgovore i međusobno se posavjetovavši sa prije spomenutim pomoćnicima moje komorničke sudbene stolice pravnicima te, održavši prije razumno vijećanje, tako odlučih, budući da iz izdanih privilegija oba grada nije očito da li jedan ili pak drugi grad imaju označene i zasebne biljege pečata, nego samo uz stari običaj i njihovo korištenje isti gradovi da su koristili zasebne i različite pečate; stoga

uz dosad zapažen običaj istih gradova oba grada neka koriste svoj uobičajen pečat, dakle Donji dva križa, a Gornji jedan i zeleni vosak. Radnike pak za utvrđenje Donjeg grada koje je stvarna zaštita istog mjesta, istodobno s građanima istog Donjeg grada neka osigura i Gornji grad uz dosad razmotren običaj te neka na sebe preuzme: ipak tako da može slobodno imati i uzdržavati spremnice istog Gornjeg grada, a crkve u oba grada neka budu neovisne. Napokon i ovo sa gore spomenutim pravicima sudbeno odlučih: da građani jednog ili drugog grada koji imaju zemljišta, sjenike ili vinograde na području nečijeg grada imaju obvezu pod gubitkom tih dobara i obavežu se dati

ih na raspolaganje onim građanima na čijem bi se području takva dobra nalazila. Na potvrdu pak dajući, odredih da se potvrdi mojim vjerodostojnim zasebnim pečatom kojim se koristim kao predstojnik kraljevskih rizničara. Dano u spomenutom našem gradu Varaždinu gore navedenog 15. lipnja, godine Gospodnje 1617.

Župan Toma Erdödy, vlastoručno

Izvorno pergamena. U području crvene, ljubičaste i zelene boje visi zaseban komornički pečat Tome Erdödyja. U arhivu kraljevskog i slobodnog grada Križevca.